

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY IV.

BARCELONA 28 DE FEBRER DE 1881

NÚM. 28.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA 'LS ASSOCIATS.—Pera 'ls no socis: 50 pessetas al any.—Número sol 5 cé nts.
—Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuen dirigirse totas las comunicacions y en las llibrerias de Verdaguer, Texidó y Parera, y Felip.

ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS.

La Junta Directiva nombrá una comissió composta de nostres consocis senyors Torras (C. A.), Garcia Vilamala, Massó, Osona Gaza, pera entendre en lo estudi d' instalació d' observatoris-refugis en lo cim de nostras principals montanyas. A est efecte, obtinduda la cessió gratuita del espay convenient pera establir un observatori-refugi en lo *Turó del Home* de la montanya del Montseny, la Comissió s' ha dirigit per medi de la següent circular á las personas aymants dels interessos científichs y que per sa posició social poden contribuir al bon éxit de tan important propósit. Los senyors socis poden considerarla endressada també á n' ells pera los efectes de la mateixa, esperant contribuirán també en quant pugan á tant lloable fi.

MOLT SR. NOSTRE:

La *Associació Catalanista d' excursions científicas* que té com á un de sos preferents fins facilitar las excursions per nostra terra al objecte de que sia degudament coneguda y estimada, se proposa l' establiment d' un servey d' observatoris en lo cim de nostras principals y mes enlayradas montanyas, convenientes entre altres de sas mes immediatas aplicacions, pera fixar d' una manera exacte las condicions climatològicas de Catalunya, observar la influencia que las condicions admosféricas pugan exercir en determinats períodos en las produccions agrícolas, oferir als sabis y aficionats estudiosas estacions d' observació dotantlas en quant sia possible dels instruments necessaris y proporcionar al mateix temps llocs de refugi en los quals puga l' excursionista recullirse convenientment en aquells llocs alts y despoblats ahont las tempestats son mes freqüents y foras á la vegada, despertant per aquest medi l' interés y afició á visitar las montanyas y á disfrutar de sas incomparables bellesas y de las gratas y saludables emocions que proporcionan.

A tal objecte, gracias al desinterés y patriotisme dels propietaris dels

terrenos del cim del *Turó del Home*, punta culminant de la magnífica montanya del Montseny, ha obtingut la cessió *gratuïta* del espai necessari pera instalar en dita altura lo primer observatori-refugi d' Espanya; mes com los ingressos naturals de la Associació son molt limitats y bastan tot just pera subvenir á sas mes necessaries y apremiants atencions, se fá indispensable arbitrar recursos per medi d' una subscripció pública, á qual objecte tenim l' honor d' invitar á V. que tan especialment té demostrat son interès envers tot quant se refereix al enaltiment de nostra aymada patria á pendre part en la indicada subscripció, ab lo ben entés de que las cantitats suscritas serán admesas en pago dels drets de refugi que á son degut temps s' establirán.

Estraordinaris sacrificis se fan en altres payssos en pro de nostre objecte, *portanthi las associacions excursionistas esmersadas sumas considerables producte en sa major part de generosos donatius*, dato eloqüent que 'ns demostra la necessitat que tenim també nosaltres de fer alguns estorsos *pera entrar en lo concert dels avenços científichs*.

La Comissió tindrà 'l gust de passar per casa de V. á fi de recullir lo donatiu que tinga á bé fer pera una obra de tanta importancia.

Barcelona 27 de Febrer de 1881.—*La Comissió: CESSAR AUGUST TORRAS, President; CARLES GARCÍA VILAMALA, Tresorer; ANTONI MASSÓ, ARTUR OSONA, Vocals; ALFRED GAZA, Secretari.*

TORNS DE CONFERENCIAS.

- Dia 4 Mars 1881.—Nocions de arqueología.—Indumentaria (conclusió).
—D. Eduart Tamaró.
— 11 id. id. —La llengua catalana en l' excursionisme.—D. Antoni Aulestia.
— 18 id. id. —Suïssa y Andorra.—D. Odó Martí.
— 1.^r Abril. id. —Nocions d' arqueología.— Usos y costums. — Don Eduart Tamaró.

SESSIONS

- Dia 5 Mars.—Sessió preparatoria de las excursions á Mataró y Montjuich, (entomológica). Se llegirá la memoria de la excursió al Montnegre, per lo Sr. Aulestia.
— 17 id. —Sessió preparatoria de la excursió entomológico al cap del riu Llobregat —Se llegirán las memorias de la excursió á Olesa de Bonesvalls per lo Sr. Tamaró y de la particular á Valls, Santas Creus, Poblet y Tarragona, per lo senyor Tarrats.

EXCURSIONS

- Dia 6 Mars.—Excursió á Mataró —Surtida de Barcelona á las 7'45 m. Visita als cuadros de Viladomat existents en la capella dels Dolors; á varias esculturas antigas y á las coleccions científicas del Col·legi de Valdemia. Regrés á Barcelona a las 7'20 t.
Excursió entomológica á Montjuich.—Surtida de Barcelona á las 7 m.

— 20 id. —Excursió entomològica al cap del riu Llobregat.—Surtida de Barcelona á las 7 m.

Nota.—Los Srs. socis que vulgan concorrer á qualsevol de ditas excursions se servirán donar son nom en Secretaría ab la deguda anticipació.—P. A. de la J. D., *Lo Secretari* 2.ⁿ PELEGRÍ CASADES GRAMÁTXES.

SOCIS ENTRATS DURANT LO MES DE FEBRER DE 1881.

D. Joseph Marquet y Oliva.

» Manel Moxó.

» Antoni Viada y Viladesau.

» Joseph Martí.

» Frederich Puig Samper de Mañar.

CONFERENCIA

SOBRE LA IMPORTANCIA DE L' ASTRONOMÍA EN LAS EXCURSIONS.

Disertá sobre tan important tema, en la vetlla del 21 de Maig del any prop passat, nostre il·lustrat consoci y Director de la *Revista Marítima*, D. Joseph Ricart Giralt.

Comensá lo conferenciant per ocupar-se dels primitius pobles, fent notar, com en sa vida nómada ó de pastors tingueren ja necessitat d' estudiar una astronomía práctica que guiés sas excursions en busca de nous pastos. Ponderá la importancia del poble egypci per sos estudis y avensos en la astronomía, manifestant que á n' ell son deguts los preliminars de la formació del calendari y las investigacions sobre lo moviment aparent dels astres, contribuint, sens dupte á sa afició als treballs astronómichs, lo cel puríssim de sa terra y lo tenir en son zenit las hermosas constelacions zodiacals.

Feta aquesta introducció històrica exposá la necessitat del coneixement de la ciencia astronómica pera tot viatger, y fent notar com lo cel se li presenta á manera d' un rellotje magnífich y exacte, en lo que lo sol fa d' agulla horaria, la lluna de minuteria y serveixen de quadrant graduat las constelacions.

Doná una breu ressenya del sistema planetari explicant los elements principals dels astres, sas relacions y moviments. Ensenyá després la formació dels rellotges gnomonichs, vulgarment anomenats *de Sol*, y lo senzill sistema de buscar lo meridiá d' un punt, també per medi d' un gnomon.

Com aplicació práctica del tema, digué, que pera l' excursionista

bastava l'us de la brújula ab alidada y pinulas, acompanyada, además, d' un bon rellotge de segons.

Entrant á la explicació detallada de la teoria y construcció de la brújula, y sas diferentas aplicacions, ne mostrá al auditori una de senzilla d' alidada, ab graduació de plata, y altre de Kettler, abduas montadas sobre un pal de proporcionadas dimensions pera poderse colocar facilment en la butxaca.

Per últim, ensenyá la formació de triangulacions geodésicas sobre la marxa, acabant, ab un notable epílech, destinat á despertar l'afició als estudis astronómichs y ponderant la necessitat de dita ciencia pera las excursions.

Per lo breu estracte que doném de dita conferencia, pot ja formaase idea de la importancia de la mateixa, y de la manera competent ab que la desarrollá lo conferenciant. Comprobació d' aixó fou l' unánim aplaudiment, ab que 'ls assistents saludaren al senyor Ricart, al termenar sa científica disertació.

EXCURSIÓ PARTICULAR

Á VILABERTRAN, CASTELLÓ D' AMPÚRIAS, EMPÓRION Y CADAQUÉS,
DURANT LO MES D' AGOST DE 1880.

Verificáren dita excursió nostres consócis los Srs. Casades (Don Pelegrí) y Godó en lo mes d' Agost de l' any passat. Sortíren d' aquesta ciutat ab lo ferro-carril de Fransa, ovirant durant lo camí fins á Figueras los distínts paissatjes, sempre bells y variats, que ab vertiginosa carrera se desplegavan á llur contemplació.

Arrivats á Figueras se dirigiren á visitar la col-legiata de Vilabertrán, situada á 3 ks. de la capital Ampurdanesa, direcció de Mitjorn. Porta á la mateixa un camí carreter que empalma ab la carretera general de Fransa. Dita Col-legiata fou fundada en 1064 per Pere Regaldi, ó Rigalt, construhint éll mateix la iglesia y claustre damunt de las despullas d' una antiquíssima capella consagrada á María. L' obra fou termenada en 1094, contribuhint á la mateixa ab valiosos donatius los Vescomtes de Rocabertí, que no sols aumentaren lo patrimoni de la Col-legiata, si que també concedíren á son Abat la jurisdicció civil y criminal sobre los habitants de la vila y son térme. Després de Rigalt, continuá una série no interrompuda de Abats fins lo segle xvi.

Las altas y negras parets del Monastir, que ocupa un bon espay, son adornadas d' alguns finestrals, quals lobulats dintells son sostinguts per primas columnetas. Un gran pati, al que s' hi penetra per una baixa y rodona porta, damunt de la qual existeix un ninxo ojival, dona ingrés á las desmanteladas cambras del monastir.

L' iglesia y claustre, obras molt notables del estil románich, se trovan al costat del edifici, y de la fatxada de la primera ne queda sols la part superior al portal, modern aquét, ab dos estretas finestretas de senzill dibuix. La torre-campanar, que s' alsa á ma esquerra, es un bon model del gust románich. L' iglesia, d' estil també románich, té la planta en forma de una creu llatina y presenta tres naus. Sis macisas colúmnas sosténen los archs de la volta de canó corregut, donant pas á la llum los estrets finestrals practicats en la part superior del mur de la nau central, quedant embolcalladas en poéticas ombras las naus laterals. Notable es l' ábside major per las columnetas que l' adornan.

En lo crehuer s' obrí una capella en lo sigle xiv en la qual s' hi conserva un ben treballat ninxo ojival que deuría contenir un sepúlcre.

Lo claustre, hermosa página del sigle xi, consta d' un sol pis baix, y sosténen sa volta, que forma un quadrant de círcol, una série de columnetas aparelladas de ben treballats capitells, alternadas ab fermes pilans. 46 columnas tancan lo paralelógram del claustre.

Se conservan en l' iglesia y claustre algunas lápidas sepulcrales dignes de especial esment y estudi.

Además se custodia en l' iglesia de Vilabertran una preuhadísima creu bisantina d' argent daurat, ricament sizellada y adornada ab gran nombre de pedras preciosas, especialmente antigas corralinas labradas.

De Vilabertrán se dirigiren á Castelló d' Ampurias, per la bona carretera de Figueras á Rosas.

L' antiga vila de Castelló se troba en la fértil plana, regada per los rius Muga y Manol, y que vé á terminar en l' espléndit golf de Rosas, distant de La Bisbal 10 kils.

L' admirable iglesia de Sta. María, monument ojival del sigle xiv, es l' únich que resta de l' antiga grandesa de la Cort dels Comtes d' Ampurias.

En lo sigle xi se comensá l' actual temple, continuantse l' obra en lo xiv y quedant del tot termenada en lo xv. Crida poderosamente l' atenció del artista y del arqueólech tan magestuosa é imponent maravella del art cristiá.

La porta de la fatxada, de márbre, del més pur y rich estil oji-val fou feta en lo sigle xv. Presenta una successió gradual d' esbel-tas ojivas en mitx de quals archs hi ha una riquesa de recargo-ladas fullas caladas de delicát treball. Feixos de columnetas sos-ténen dits archs, amagadas per las bellas estátuas del Apostolat, cobertas per sos corresponents dosserets. Lo basament se trova hermosament adornat d' una série de delicadas ojivas. Dos enlay-radas agullas s' alsan als costats de la rica portalada. Damunt l' ojiva superior hi corra una artística crestería que vé á confondre's en lo bellíssim floró en que termina aquélla. Lo tímpan conté un preciós grupo de vuit figuras que representa l' Adoració dels Sants Reys. Un gran rosetó, desprovist de calat, térmia la fatxa-da. A son costat esquer existeix una quadrada y ferma torra, de líneas molt severas y senzillas, y quasi bé desprovista de motius d' ornamentació. Serveix pera senyalar las horas.

La torre-campanar es una notable obra del sigle xii. Se troba en la part esquerra del temple, quasi bé al comens del ábside. Es quadrada, obrintse en sas quatre caras tres grans finestrals, cor-responents als tres pisos que forma, tenint aquélls las cimbras sos-tingudas per columnas aparelladas de sevér's capítells. En las líneas dels pisos hi corra una línea d' archs semicirculars, formant com una rica cenefa de molt bon gust. Una corona de marlets acaba lo bell campanar. L' ábside de la iglesia es també notable per los fi-nestrals de bonichs calats que conté, y per la baraneta calada en que termina. Molt magestuosas son las líneas que presenta lo ex-terior de la fàbrica, ab sos archs absidals, los fermes contraforts y las feréstegas gárgolas; mes creix lo meravellós efecte al penetrar en l' interior del temple.

Tres espayosas naus d' enlairada volta s' obran á la contem-plació del visitant, sostenint los atrevits archs apuntats de la ma-teixa, una doble fila de 16 columnas cilíndricas de las quals arran-can las primas nerviacions d' aquélla. En los murs de las naus la-terals hi ha las capellas damunt de las quals s' obran los finestrals calats de bellas y elegants formas, que juntament ab los rosetons

de la nau central, donavan pas á la llum. ¡Llástima que uns y altres se trobin completament tapiats!

Lo retaule principal es un prodigi del art gòtich. Fou fet en l'any 1483. Es d'alabastre y forma varis requadros colocats horizontalment, en los que en alt relleu se representan escenas de la Passió del Salvador. La gran munió de figuretas de que constan es notable per sas actituds y expresions. En las particions dels requadros hi ha un bon nombre d'estatuetas, ab dosserets y peanyas, delicadíssimament treballats, aixís com també contraforts, filets y cenefas, labrats ab un gust extraordinari. En lo centre s'alsa una bella estàtua de la Verge, dintre d'un ninxo que correspon ab sa riquesa de detalls al restant de l'obra. Aquest retaule no es terminat, y l'acabament que té afegit es de molt mal gust. La taula del altar, de 16 pams de llarga, es una pessa notable per sa grandor y per las columnas en que s'apoya.

Una grandiosa reixa de ferro tanca lo presbiteri, davant de la qual, y sospés de l'alta volta, hi ha un preciós salomó de bronze del bon estil gòtich.

Notabilíssima es la pica baptismal que 's troba en la primera capella lateral entrant á ma dreta, no tan solzament per sa gran antiguitat, si que també per sa forma especial. Consta de dos vasos, un molt més gran que l'altre, adornat lo primer per una orla en relleu molt primitiva. Es de jaspi sense puliment.

Rica es també l'Iglesia de Castelló d'Ampurias en monuments sepulcrales y lápidas funerarias, pertanyents als antichs comtes d'Ampurias, y altres notables personatjes. Alguns de dits sepulcres conservan bellas estàtuas jacents.

No careix dita iglesia de bon aplech de joyas, especialment una rica custodia, una creu que conté lo *Lignum Crucis*, tres creus parroquials, etc., de bon estil gòtich, y algunas altres, si bé més modernes, no menys preciosas.

(Acabarà.)

EXCURSIÓ Á SANTA MARIA DEL ESTANY

LOS DIAS 8 Y 9 DE JANER DE 1881.

La falta de temps, dificultat ab que constantment tenen de bregar los nostres excursionistas, en sa major part dedicats á ocupa-

cions que requereixen la seva presència á Barcelona casi tots los dias feyners, fou l' únich inconvenient que oferí aquesta excursió, una de las més interessant que la nostra Associació haja efectuat.

La bellesa del paissatge per una part, lo preciós monument románich del Estany per un' altre, un temps espléndit, un viatge felís pero ab accidents que encara li donaren amenitat; tot concorregué al éxit pera que los nostres consocis vinguessen entussiasmats de la anada.

Lo dia 8 á la matinada s' avansaren los Srs. Doria y Faura y al mitjdia partía la segona expedició composta del Srs. Massó, Mariezcurrera, Gaza, Coll y Gasch, y Doncel (C. A.) L' itinerari á la anada estava fixat per Mollet, Caldas y Moyá, haventlo recorregut los primers excursionistas sens novetat particular. En quan als segons ne referirem lo viatge pera que 's veja que no son tot flors y violas, com se sol dir; gracias que la primera condició del excursionista es l' humor alegre pera traure partit fins dels aconteixements desgraciats.

Envá es ponderar las bellas perspectivas de la carretera que porta de Caldas á Moyá per ser prou coneguda, encara que no 's puga may resistir l' afany de contemplar per tots los forats del carruatje las montanyas que arreu s' alsan y las afraus que s' obran al entorn. Aixís ho feren los nostrés amichs mentres durá la claror del dia.

A entrada de fosch arribavan á dalt dels serrats en que está situat Castelltersol, ahont vejeren los camps vehins á la carretera coberts de neu, motiu per lo que la temperatura que en lo Vallés y sas vessants se sentía tébia, esdevingué llavors en extrem freda.

A Moyá devian fer nit, pero, vistas las péssimas condicions de la posada, concebiren lo projecte de anar directament á l' Estany, buscant un guia y una caballería pera la conducció dels engorrosos *aparatos* de la fotografia pel sistema humit, del que 's volgué fer ús pera assegurar l' éxit de las vistas que devian traures. Lo guia fou trobat promptament, mes no així la caballería que ningú volía arriscar pels camins curullats de neu. Los excursionistas no 's preocuparen per aquest contratemps y lo laboratorí complert, la cambra fosca, trespeus, vidres y tot lo que forma l' equipatge fotogrífich fou portat á coll per ells fins al Estany, per un camí esca-

brós y plé de neu, invertint hi, es veritat, duas horas y mitja, essent aixís que sols n' hi há una y mitja.

A un quart de dotze de la nit entravan pels carrers del Estany per los que s' extenia la neu, ab mes d' un pam de gruix, y truncavan á la hospitalaria casa ahont nasqué lo conegut general Arando, en la que una bona llar de foch confortá sos membres arraulits.

A la matinada del dia 9 lo termómetro marcava dins de la mes abrigada habitació + 2.º cent. y á la eixida del sol á l' exterior —4.º Ab la forsa d' aquest lo paisatge estava enlluernador, puix la neu cubria las teuladas del poble, lo petit plá en que está situat y las montanyas vehinas.

Tot seguit se procedí á traure vistas del monument, treball en que s' ocuparen activament los Srs. Mariezcurrena y Massó, mentres lo Sr. Doria pintava algunas aquarelas. Los *clichés* fotogràfics trets foren: Fatxada de la iglesia, ábside de la meteixa, quatre de detalls del claustre; un comprenent tres bacinass ab relleus é inscripcions y un paisatge. Total vuit. No s' acabá la tasca, puix falta reproduhir la antiga mitra y altres detalls, que serán objecte de nova excursió.

La descripció detallada del monument no cab en aquest estracte, bastant reterirnos per ara als articles publicats darrerament en lo *Diari de Barcelona* y avants en la *La Renaixensa*, fent present als nostres lectors que es difícil trobar un altre exemplar d' aquella época que conserve tan sencers capitells, riquíssims de dibuix y comparables ab los dels més célebres claustres del nostre pays.

Lo Sr. Rector d' aquella parroquia se mostrá en extrem complaent ab los nostres consocis per lo que lo regraciem de cor.

Gran es l' interés d' aquest senyor per lo monument que té baixa custodia, planyentse de que no puga disposar d' alguns recursos ab que deturar la ruina que més ó menys tart acabarà ab tant preuhada joya d' arquitectura.

A las duas de la tarde se separaren dels Srs. Mariezcurrena, Doria y Faura, que quedaren á l' Estany á fí de retornar pel meteix camí, los quatre excursionistas restants que 's dirigiren á Centellas. En aquest trajecte l' espectacle del pays traspasá tot lo que puga explicarse. Tot semblava abrigat per un inmens llensol de neu. Una blanca faixa formada per la serra de Cadí, lo Pirineu

Capsacosta, las Guillerías y lo Montseny cenyía las terras mes baixas. Lo camí que recorrian los expedicionaris desapareixía sovint dessota d' una capa de neu, en molts indrets de un metro y més de profunditat, en tals termes, que 'l matxo que montava lo Sr. Gaza, s' hi quedá mitj enterrat y foren precisos alguns esforços pera traurel. Tres horas y mitja mes tart arrivaren á la estació de Centellas y retornavan ab lo tren de Vich.

VISITA Á LA COLECCIÓ DE COLEÓPTEROS

DEL SR. D. DANIEL MÜLLER,

lo dia 30 de Janer de 1881.

En lo dia esmentat, se reuniren á las tres de la tarde en lo local de la Associació, los Srs. Melé, Masriera (Artur), Barallat (Heribert), Carrera, Coll y Brugada, Vergés, Company y Tarrats, pera dirigir-se á la casa del distingit naturalista soci Sr. D. Daniel Müller, situada en lo passeig de Gracia, núms. 123 y 125, al objecte de visitar sa colecció de coleópteros. Lo Sr. Müller, suís per naxensa, pero que parla ab perfecció lo catalá, los rebé ab molta galantería y cordialitat, passantlos á ensenyar lo principal de sa molt rica y nombrosa colecció de coleópteros, ja que per falta de temps no era possible fer cap estudi detingut.

La habitació está convertida en un verdader museu d' entomología, á la qual ab preferencia 's dedica. No li faltan per aixó nombrosos exemplars de conxas, de *moluscos* y alguns reptils.

No sapigueren que admirar més en la colecció del Sr. Müller, si la nombrosa cantitat de exemplars ó bé l' ordre detingut de classificació, tal com vé expressada en las modernas obras de Zoología.

La colecció ve exposada en unas caixetas de fusta de cedre, que dit senyor té la habilitat de saberse compondrer, tant perfectament ajustadas, que posan als exemplars á salvo de la pols y, lo més important encara, de la entrada d' altres petits insectes ó parásits que ab frecuncia son la destrucció de las coleccions que dintre d' ellas se guardan. Aquest es lo punt més important en que 's fixan los entomólechs: lo de la conservació de las especies, ja que es molt més difícil que no lo treball de prepararlas.

Pera la clasificació 's val lo Sr. Müller d' un catálech últimament publicat per Stein y Weisse, corresponsal en Alemania aquest

últim del sobredit Müller, tenint separats los procedents d' Europa dels exòtichs ó sian los procedents de América, África y Assia, los quals te guardats dins de capsas ab tapa de cristall.

La colecció es molt nombrosa; conta, ja classificadas, ab unas 6 á 7,000 especies, sens contar l' inmens nombre d' exemplars repetits que té destinats al cambi y per montar encara. Entre tots sens dubte arriban á uns 150,000.

Passant ara á detallar somerament lo que vegeren, resulta que de la primera familia, segons ordre de classificació, ó dels *Cicindélidos*, vegeren uns cent exemplars procedents d' Espanya, indicant sa procedencia una bandereta ab los colors nacionals posada al peu del rótul de classificació, lo qual fá també lo Sr. Müller ab los procedents de Catalunya y Balears, ab sos especials colors. Dita familia te bonichs exemplars ab colors metàlichs brillants, ab sos géneros *Cicindela*, especies *campestris*, *híbrida*, *maura* y *flexuosa*.

La familia dels *Carábidos*, ocupa sis capsas y está representada per lo género *Brachinus*, especies *displosor*, *hispanicus*, *sclopeta* y *crepitans*, y 'l género *Carabus* ab sas especies de grans dimensions y variats colors, contenint lo carabus *Mülleri* que porta aquest nom per haberlo dat á coneixer lo Sr. Müller.

Hi ha las especies *auratus*, *purpurescens*, *cancellatus*, *macrocephalus*, etc. Aquesta familia está molt ben representada en la colecció y conté moltes de las especies més diminutas.

La familia dels *Ditiscidos*, no es en general tan nombrosa com las altres, aixís es que sols ne vegeren duas capsas. Son de petit tamany y los més destinats á la natació. En sa major part los recullits son procedents de Catalunya. Conté 'l género *Dytiscus*, especie *pisanus*.

La familia dels *Hidrofilidos*, en sa majoría acuátichs, se trovan també en lo fang, excrements, en los bolets y materias en descomposició. Hi ha lo género *Hidrophilus* especies *biseus* y *pictatus*.

La familia dels *Estafilinidos*, ab los apéndices abdominals per hont llensan un líquit que 'ls serveix de defensa contra sos enemics, hi conta lo género *Staphilinus*, especies *maxilosus* y lo *murinus* y lo *Staphilinum oleus Mülleri*, trovat no fa molt temps y dedicat al Sr. Müller per un entomólech.

La familia dels *Silfides* de variadas formas y de fosch color, se troba en las materias en descomposició, bolets y cadavres. Conté

l' gènero *Necrophorus* ó enterrador, de costums originals, ab sas especies *vestigator*, *vespillo*, *sepultor mortuorum*, etc. Lo gènero *Sylpha* conté las especies *rugossa*, *sinueta* y *quadripunctata*, etc.

La familia dels *Escarabeidos* está ben representada en lo Museu. Las especies están destinadas á volar y son vol fa molt soroll. Son gènero més comú es lo *Scarabeus*, també de costums originals. Las especies *scarabeus egyptiorum* y *sacer* reberen culto dels egipcis. També conta ab los generos *Copris* especies *lunari* é *hispanis* y 'ls gèneros, *Mololontha* especies *vulgaris* y *villosa* y gèneros *Mthophagus*, *Ouitis*, *Ouiticellus Bubas* y *Athenophus*.

La familia dels *Buprestidos*, ab sos gèneros *Buprestis*, *Elater* y *Agrilus*, conta un bon número de especies. Aquestas son la destrucció de las fustas de construcció que tiran á perdre ab las galerías que hi trevallen pera ferhi sos nius.

Vegeu luego la familia dels *Lampiridos*, notable per contenir la cuca de llum. Te lo gènero *Lampyrus*, especies *noctiluca*, *mariitànica* y *lusitànica*.

També es notable la familia dels *Meloidos*, per contar en sas especies á la cantárida de gran aplicació en la medicina externa. Conté 'ls gèneros *Cantharis*, especies *comunis* y *vesicatoria*; gènero *Mylabris*, especies *quadripunctata*, *variabilis*, *cranesceus* y *dejeami*. Lo gènero tipo es lo *Meloe*, que conté las *carralejas*, també de gran aplicació á la medicina. Las especies son la *corallifer*, *mayalis*, *tuccius*, *purpurascens* y *murinus*.

En la familia dels *Tenebriónidos*, son negres los exemplars y s' alimentan de materias descompostas. Los gèneros son lo *Pimelia*, especies: *distincta*, *bipunctata*, *costata*, *fornicata* y *variolosa*; y lo gènero *Blaps*, especies *gigas* y *producta*; y lo *Tenebrio*, especies *obscurus* y *molitor*.

També hi há representació de las familias dels *Curculiónidos* y dels *Cerambycidos*, hont pertanyen los gèneros *Cerambyx*, *Briomus* y *Leptura*.

De la familia dels *Crisomélidos*, hi há los gèneros *Chrisomella*, *Galleruca* y *Haltica* y per últim en la familia dels *Coccinelidos*, hi há representat son gènero tipo *Coccinella*.

No 's límita aquí la assídua afició del Sr. Müller, si que també te obertas en son museu varias seccions especials. Una d' ellas se

refereix al orde dels *Lepidopteros* ó papallonas, quals exemplars te vistoament colocats en capsas ab tapa de cristall.

Ademés te lo Sr. Müller una bona colecció de conxas de moluscos, si be que 'ls falta la classificació; un reptil de uns sis pams molt ben conservat dins d' un frasco-tubo. Es un *alligator*, reptil perteneixent á la familia del *crocodilidos*, orde dels *Saurios*. Ademés te varios altres exemplars en petits *saurios* y *ofidios* aixís com també dos colossals banyas de uns 6 pams procedents de un toro de Sicilia.

Finalment, se pot dir que aquesta visita deixá molt contents á quants hi concorregueren, y que aplaudiren molt lo bon zel y 'ls sacrificis que fa lo Sr. Müller en pró de la ciencia en general y en particular de la Fauna Catalana.

Sols resta dir que allí mateix y á la vista d' aquells magnífichs exemplars nasqué entre 'ls socis concurrents la idea de que aquella visita fos profitosa, ja no sent la última y ja sobretot perque dongués resultats practichs, constituhint dintre 'l cos de la Associació, comissions especials destinadas al foment d' aquestas ciencias y despertant l' afició á la recolecció de exemplars quan se fan las excursions.

COMUNICACIONS.

Sr. Director del EXCURSIONISTA.—Barcelona.

Cabrera de Mataró dia 18 de Febrer de 1881.

Molt Sr. meu y de tota la meva consideració: á causa de haber estat alguns dias ausent d' aquesta parroquia, no he posat avans en coneixement de V. l' important descobriment arqueològich que acaba de tenir lloch en aquesta parroquia. Fent unas escavacions pera terraplanar l' hort de *Casa Rodon de l' hort*, propietat de la Sra. Viuda de Vieta, d' eixa ciutat, se descobriren los vestigis de un cementiri romá, en el que se han encontrat una porció de ánforas funerarias, algunas ollas, algunas armaduras, un anell, gerras, etc., dignes objectes de atenció per la sua antigüetat.

Per la causa dita al principi no he pogut veurer tots los objectes encontrats, y per altra part no sería jo prou competent pera fer una descripció científica y detallada de dits objectes: pero si V. vol admirar

los principals, pot passar á la casa de dita Sra. Vieta, pues atesa la sua amabilitat, no dupto los hi posará de manifest dita señora; com també si V. ó algun de nostres consocis desitja veurer lo lloch abont se han encontrat no ha de fer mes que arribar á aquesta parroquia ab la seguritat de que serán rebuts com á verdaders amichs per aquest son atent consoci delegat Q. B. S. M.—JAUME SOLERNOU, *Pbre.*

Enterada la Junta Directiva de la anterior comunicació acordá dirigi-se molt atentament á la Sra. Rubio de Vieta, felicitantla per tant important troballa y demanantli al propi temps que 's servís permetre estudiar y apreciar á la Associació los notables fragments arqueològichs descoberts en sas possessions de Cabrera de Mataró, á la qual se digná respondre ab la comunicació següent:

Con la mayor satisfaccion y reconocimiento he recibido el atento oficio que esa ilustrada Asociacion se ha servido dirigirme cou motivo del hallazgo en una de mis posesiones de Cabrera de varios objetos pertenecientes á la época de la dominacion romana.

Si alguna recompensa pudiera apetecer á mas de la íntima satisfaccion que me ha producido tal acontecimiento, ninguna sería tan grata para mi como la de merecer los plácemes de las personas ilustradas que como las que componen esa Sociedad se dedican al estudio y fomento de cuanto se relaciona con las ciencias y las artes, rindiendo culto principalmente á los restos venerandos de nuestra antigua historia y grandeza.

Supliendo mi buen deseo lo que falta á mi inteligencia, he puesto el mayor cuidado en salvar los objetos arqueológicos enterrados en mi propiedad, consistentes en ánforas y urnas cinerarias, vasos y platos de barro saguntino, armas blancas y algunos adornos de hierro, cobre etc., recogiendo aun aquellos cuya forma primitiva ha destruído la accion de tantos siglos y hasta los fragmentos en que la mayor parte se descomponen al separarlos de la tierra.

Interrumpidas las excavaciones por el temporal de lluvias reinantes me propongo continuarlas tan pronto como pueda trabajarse, y una vez terminadas y reunidos los objetos hallados tendré el gusto de proporcionar á esa digna Asociacion alguno de aquellos para que figure y se conserve en su Museo, sin perjuicio de quedar todos á la disposicion de la misma y de cada uno de sus individuos por si desean examinarlos en esta su casa. Al mismo tiempo y para mayor esclarecimiento de este suceso arqueológico podria nombrarse, si esa corporacion lo considera procedente, una comision de su seno que sobre el terreno mismo del hallazgo estudie y deduzca lo que se desprenda y pueda relacionarse con la ciencia y el arte en la época á que pertenecen los repetidos objetos.

Es cuanto por hoy y en respuesta á su laudatoria comunicacion tengo el honor de manifestarle congratulándome de que ella me proporcione el de ofrecerle con el testimonio de mi gratitud la seguridad de mis sentimientos mas distinguidos.

Dios guarde á V. muchos años.

Barcelona 26 de Febrero de 1881.—P. M. S. T. D.ª Concepcion Rubio de Vieta.—JUAN RUBIO DE LA SERNA.

Sr. Presidente de la *Associació Catalanista d' excursions científicas.*

NOVAS.

De una correspondència de Caldas de Malavella publicada per *La Renaixensa* en lo dia 3 del present mes, llegim que D. Modest Forest descobrí una *piscina* que 's creu romana, tota de pedra, medint 9 metres de llarg per 5 d' ample y un de fons.

Trobá també monedas celtíberas, gregas, romanas, una de Máximo Sever, de Constantí, de Tarragona, Lleyda, Vich, Asos Romans etc., totas de coure perfectament treballadas; dos ganivets de sílex y un notable vas.

Se troba ja en la sala de lectura del local de la Associació, lo catàlech complert de la Biblioteca de la meteixa; que ha sigut ultimat ab notoria diligència per lo nou bibliotecari D. Juli E. Tarrats.

La Junta Directiva, acordá en una de las darreras sessions, la formació de varias col·leccions científicas, compostas d' especies y exemplars originals de comarcas catalanas. Una de las primeras que 's comensarán á organitzar es la de coleópteros é insectes, que 's formarà ab importants donatius de entusiastas coleccionistas que s' han ofert espontáneament á la Associació y ab los exemplars que 's recullen en una série d' excursions purament científicas que 's verificarán oportunament.

Per la *Biblioteca universal* de Madrid, s' ha publicat lo volum LXVI que conté los viatjes del veneciá Marco Polo, excursionista del sigle xvi, que recorregué part de la Eurppa desconeguda en aquells temps.

Llegim en *La Renaixensa*:

Ha mort á Riviere un dels homes més caminadors que s' han conegut. No hi había ningú que 'l guanyés. Arribava á aguantar, sense perdre l' alé, cinch y sis horas seguidas de corre. Avans de construirse 'l carril que enllassa Sanbusse ab Bayona, Danguin, que tal era 'l seu nom, y que vivia en la primera d' aqueixas duas poblacions, feya de recader de las principals families de per allí; en quatre horas anava y tornava á pesar de mediar una distancia de 35 kilómetres. Los majorals de las diligencias que feyan la carrera de Bayona á Sanbusse s' hi jugavan á corre en competència ab los seus caballs. Pels trossos plans aquestos l' avansavan, pero en venint pujadas, refeya ab augment tot lo perdut y 's plantava á Bayona primer que ells. En sent allí esperava als majorals en lo parador y allavors era ell qui 'ls desafiava pera 'l regrés, que emprenia, sense reposar, ab iguals ventatjas.

Han sigut cedit á l' Associació los objectes y obras següents:

Per D. Bonaventura Grasses y Hernandez: una medalla conmemora-

tiva de la coronació de D.ª Isabel II. Per la *Asociacion de aficionados á la caza*: Llista dels individus de la mateixa. Per D. Valentí Almirall: varis exemplars del *Discurs* pronunciat per lo donador en la darrera sessió del Congrés de Jurisconsults, en defensa del Dret civil de Catalunya. Adquirít per la Associació: *Exámen de algunas operaciones obstétricas ante la ciencia y la moral*, per D. Arturo Perales y Gutierrez, Granada 1880. Per D. Pere Santaló: un exemplar número 351 del *Diario de Barcelona*, del 17 de Desembre de 1825 y un rebut de las *Reals contribucions* del any 1832 referent al Comú de Sant Joan Despí. Per D. Frederich Bordas: 5 segells. Per D. Pere Martí Ferré, delegat á Tarragona: un busto de marbre trovat en unas escavacions de la fàbrica del gas de la propia ciutat; varias monedas romanas y un pes de la mateixa época. Per D. Marcel·lí Coll: tres monedas de coure de diferents payssos. Per D. Sadurní Ginesta Salas, delegat á Tarragona: *Revista histórica latina*, tomo primer; mapas de las provincias de Castellon de la Plana, Almería y Cadiz, per D. Francisco Coello, 13 segells y un prisma pera l'estudi de la llum. Per D. Juli E. Tarrats: *Historia del Afghanistan*, por M. Xivier Raymond. Barcelona 1843; *Historia de la América*, por Eugenio Boré, Barcelona 1838; *Historia de la India*, por Mr. A. D. de Jancigny, Barcelona 1845; *Historia de las Antillas*, por M. Elías Regnault. Barcelona 1846; *Historia de los Estados-Unidos de América*, por Mr. Boux de Richelle: Barcelona 1841; *Historia de la Patagonia, Tierra del fuego é islas Malvinas*, por Mr. Federico Lacroix, Barcelona 1841; *La civilización en los cinco primeros siglos del cristianismo*, por D. Emilio Castelar, 4 tomos en dos volúms, Madrid 1865. Per D. Carles Barberi: *Fábrica de la experiencia levantada*, por D. Diego Porta Giron, dada á luz por el Doctor Francisco Maria Prats, Nápoles 1849. Per lo Centre d'alumnos practicans del Hospital de Barcelona: Un tinter escribanía. Per D. Adrià Casademunt: un fòssil. Per D. Joseph Mas y Domenech; *Nueva relacion donde se refiere el portentoso milagro, que ha obrado la imágen del Santo Sepulcro de San Lázaro* y 5 goigs diversos. Per D. Joseph M. Vallés y Ribot: *Discurso en contra de la proyectada unificacion de las legislaciones civiles de España*, pronunciado por el propio donador, Barcelona 1881. Per D. Jascinto Laporta: *Apuntes históricos de Sans*, per lo propi donador. Per D. Ramon Soriano: 2 goigs y una guia del any 1773, donada per la Aduana de Barcelona. Adquirít per la Associació: *Guide-memoire du voyageur*, par D. Kaltbrunner, Zurich 1881. Per D. Sebastia Trullol y Planas: *Lo cel obert*, per lo propi donador, Barcelona 1881. Per D. Joseph Mas y Domenech: 8 monedas de coure de diferents payssos y tres segells. Per D. H. Barallat: un grabat ab los retratos dels fundadors y continuadors del Museu Salvador d'aquesta ciutat.

Imprenta de «La Renaixensa», Xuclá, 13, baixos.